

Một vài nét về tác giả văn học mạng Trung Quốc những năm gần đây

Nguyễn Thị Hiền^(*)

Mai Thị Thanh Tuyền^(**)

Tóm tắt: Sự trỗi dậy và phát triển của văn học mạng đã trở thành một trào lưu quan trọng của văn học Trung Quốc đương đại. Văn học mạng đã làm thay đổi sâu sắc phương pháp sáng tác và hình thức thẩm mỹ, khơi dậy một cuộc cách mạng cho văn học Trung Quốc. Đóng vai trò lớn trong trào lưu sáng tác văn học mạng Trung Quốc là đội ngũ tác giả. Bài viết bàn về một số khía cạnh liên quan đến lực lượng sáng tác, bản quyền tác giả, mối quan hệ giữa tác giả với độc giả của văn học mạng Trung Quốc hiện nay.

Từ khóa: Văn học mạng, Bản quyền sáng tác, Tác giả, Độc giả, Văn học Trung Quốc

Abstract: The rise and development of electronic literature have become a significant trend in contemporary Chinese literature. Online literature has profoundly transformed composition methods and artistic forms, sparking a literary revolution in China. A major driving force behind this literary trend is the authors community. This article discusses several aspects related to the groups of writers, copyright issues, and the relationship between authors and readers in today's Chinese cyberliterature.

Keywords: Electronic Literature, Authorship Copyright, Author, Reader, China Literature

Ngày nhận bài: 08/7/2025; Ngày duyệt đăng: 19/9/2025

1. Mở đầu

Tác giả văn học mạng là những cư dân mạng sáng tác văn học trên mạng. Tác giả văn học mạng xuất bản dưới nhiều thể loại khác nhau, bao gồm tác phẩm, tin tức, truyện tranh, kịch bản, tiểu luận, thơ, bài phê bình. Khi các nhà văn đăng tải tác phẩm văn học của họ lên mạng, họ không cần phải qua nhà xuất bản chỉnh sửa hoặc

hiệu đính. Phong cách sáng tác và trình độ học vấn cũng không ảnh hưởng đến việc một người có thể trở thành nhà văn mạng hay không. Hầu như tất cả cư dân mạng đều có thể tham gia sáng tác và trở thành nhà văn sáng tác văn học mạng. Dưới đây là vài nét về tác giả văn học mạng Trung Quốc những năm gần đây.

2. Vài nét về lực lượng sáng tác văn học mạng Trung Quốc

Những năm gần đây, đội ngũ nhà văn mạng Trung Quốc trưởng thành và dần dần lớn mạnh. Văn học mạng với hình thức thời thượng đã thu hút lực lượng trẻ tham gia.

^(*) TS., Viện Thông tin Khoa học xã hội, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam;

Email: hienthongtinnnguvan@gmail.com

^(**) TS., Đại học Khoa học và Công nghệ Lунghwa;

Email: dr.mai.lhu@gmail.com

Lực lượng sáng tác văn học mạng Trung Quốc phủ sóng ở mọi lứa tuổi, trình độ học vấn ngày càng được nâng cao.

Hiện nay, 70% tác giả văn học mạng Trung Quốc dưới 40 tuổi, phần lớn trong số đó sinh ra vào những năm 1980 và 1990. Thế hệ nhà văn trẻ là những người năng động, sáng tạo, mạnh dạn khám phá và thử nghiệm, cởi mở và thân thiện. Thế hệ tác giả văn học mạng có điểm khác với nhà văn truyền thống bởi có sự gắn kết với sự phát triển công nghệ Internet, kỹ nguyên 3G, 4G, IP. Tác giả văn học mạng đã tích lũy được kinh nghiệm phong phú và có kỳ vọng theo đuổi sáng tạo ngày một cao hơn. Từ năm 2010, nhóm tác giả văn học mạng dưới 30 tuổi đã tạo được môi trường phát triển ổn định cho văn học mạng Trung Quốc (Mã Quý, 2018).

Tính đến cuối năm 2022, số lượng tác giả văn học mạng vượt xa con số 22,78 triệu, tiếp tục xu hướng trẻ hóa, đa dạng về thành phần. Thế hệ nhà văn trẻ luôn là hiện tượng nổi bật trong quá trình đổi mới sáng tác văn học mạng trong những năm gần đây. Cơ cấu độ tuổi của các nhà văn mạng đã trở nên đa dạng hơn, bao gồm hầu hết các nhóm tuổi từ thanh thiếu niên đến “thế hệ tóc bạc”. Về mặt phân bố địa lý, các tỉnh như Tứ Xuyên, Hà Nam, Sơn Đông và Quảng Đông có số lượng nhà văn mới đông nhất. Sáng tác văn học mạng đã trở thành hình thức công việc bán thời gian phổ biến điển hình của giới trẻ Trung Quốc. Thế hệ gen Z đã phát triển sự nghiệp sáng tác trong trào lưu văn học mạng. Nghề nghiệp của các nhà văn mạng ngày càng đa dạng. Các nhà văn mạng đến từ các ngành phổ biến như bác sĩ, giáo viên, cảnh sát và luật sư, cũng có cả những nghề như người làm nghề tang lễ, nghệ nhân đan lát tre, nhà sản xuất trò chơi, người phục chế tranh

tường Đôn Hoàng... Ví dụ: Thanh Sam Thủ Túy là người viết tiểu thuyết trò chơi; Nam Xoang Bắc Điều vốn là người lập kế hoạch trò chơi; Tân Thủ Điều Ngư Nhân có bằng Tiến sĩ Vật lý của Đại học Khoa học và Công nghệ Trung Quốc; Xuất Đồ Bát Vạn Lý vốn là nhà biên kịch; Thiên Lý Ứng là một giám đốc điều hành công ty... Họ kết hợp kiến thức và kinh nghiệm chuyên môn, hội nhập xuyên biên giới và sáng tác bán thời gian (Nhóm nghiên cứu Viện Văn học - Viện Khoa học xã hội Trung Quốc, 2022).

Số lượng tác giả văn học mạng Trung Quốc tăng trưởng ổn định vào năm 2023, đạt con số 24,05 triệu, trong đó có 2,25 triệu tác giả mới nổi. Nhà văn sinh trong giai đoạn 1995-2000 dẫn đầu các xu hướng sáng tác văn học mạng. Những nhà văn sinh sau năm 2000 trở thành lực lượng chủ lực trong sáng tác văn học mạng. Cơ chế ươm mầm nhân tài mới của văn học mạng Trung Quốc ngày càng được cải thiện (Nhóm nghiên cứu Viện Văn học - Viện Khoa học xã hội Trung Quốc, 2023). Ước tính có khoảng 700.000 nhà văn trực tuyến đã đăng ký từ tỉnh Hà Bắc (bao gồm cùng một tác giả đã đăng ký trên các trang web khác nhau) và khoảng 80.000 người đã trở thành tác giả theo hợp đồng của các trang web văn học lớn; có khoảng 30.000 tác giả đang tiếp tục viết và khoảng 7.000 nhà văn chuyên nghiệp. Hiện có gần 400 nhà văn mạng duy trì liên lạc thường xuyên với Hội Nhà văn tỉnh Hà Bắc, trong đó có 20 thành viên Hội Nhà văn Trung Quốc và 77 thành viên Hội Nhà văn tỉnh. Phần lớn các tác giả văn học mạng của tỉnh Hà Bắc sinh sau năm 1970, 1980 và cũng có một số nhà văn sinh sau năm 1960 đã chuyển từ sáng tác văn học truyền thống sang sáng tác văn học mạng. Đồng thời, một số lượng lớn các nhà văn mới sinh sau năm 2000 đã thổi sức

sống mới vào văn học mạng Trung Quốc nói chung, tỉnh Hà Bắc nói riêng (<https://www.chinawriter.com.cn/n1/2024/0313/c404027-40194825.html>).

3. Về bản quyền và lợi ích của tác giả

Nhìn chung, độc giả được đọc miễn phí tác phẩm văn học mạng nhưng bản thân tác giả vẫn sở hữu bản quyền và vấn đề bản quyền đã trở thành tâm điểm tranh luận. “Nền tảng hóa bản quyền” có nghĩa là tác giả bàn giao toàn bộ hoặc một phần bản quyền tác phẩm văn học mạng cho nền tảng để vận hành. Trong bối cảnh nền tảng hóa bản quyền, quyền tác giả, quyền sửa đổi và quyền bảo vệ tính toàn vẹn của tác phẩm cũng như quyền sử dụng, định đoạt và thu lợi nhuận từ tác phẩm của tác giả văn học mạng dễ bị xâm phạm. Nguyên nhân nằm ở sự phân bổ lợi ích bản quyền không công bằng, sai sót trong mô hình hoạt động của nền tảng và nhận thức yếu kém về quyền tác giả. Theo các nhà nghiên cứu, nên xây dựng các quy tắc phân phối bản quyền hợp lý, điều chỉnh hành vi nền tảng thông qua hợp tác giữa chính phủ và doanh nghiệp, đẩy nhanh luật pháp liên quan, tối ưu hóa các biện pháp khắc phục quyền tác giả và các biện pháp khác để khám phá con đường phát triển hài hòa đôi bên cùng có lợi (Chu Lệ Hà, Hoàng Vũ Tây, 2021).

Phân tích những biểu hiện, nguyên nhân và tác hại của việc không chú trọng vấn đề bản quyền tác giả cho thấy, Trung Quốc nên sử dụng hiệu quả sự phối hợp của Luật Bản quyền, Hợp đồng Bộ luật Dân sự và Luật Chống độc quyền để khắc phục lỗ hổng pháp lý trong bảo vệ quyền của tác giả văn học mạng xét trên ba khía cạnh: bản quyền, giao dịch và thị trường, nhằm bù đắp những tồn tại có tính tiêu cực trên thị trường bản quyền, qua đó đạt được

mục đích bảo vệ quyền tác giả, ổn định hệ thống bản quyền (Hà Dĩnh, 2022).

Internet và kỹ nguyên thương mại số không chỉ tạo nền tảng thịnh vượng cho văn học mạng phát triển mà kèm theo đó là những thách thức đối với việc bảo vệ bản quyền truyền thống. Tác phẩm của chủ sở hữu bản quyền nhanh chóng được số hóa và sau đó dễ dàng được người khác sao chép, lan truyền trên mạng. Vi phạm bản quyền văn học mạng đã tạo nên thách thức mới cho hệ thống bảo vệ bản quyền truyền thống của Trung Quốc (Luu Sĩ Hiền, Lý Thú, 2024).

Các tác phẩm vi phạm bản quyền tác phẩm văn học mạng được lan truyền trên Internet mà không cần đến phương tiện truyền tải tài liệu hữu hình. Phạm vi vi phạm bản quyền hết sức rộng với các hành vi vi phạm đa dạng và khó ngăn chặn một cách hiệu quả, do đó, việc xử lý các vụ án hình sự về bản quyền không hề đơn giản. Các phương tiện kỹ thuật có thể được sử dụng để thay thế sự đánh giá của bên thứ ba nhằm xác định sự thật, tìm chủ sở hữu bản quyền thông qua thông báo về quyền và nghĩa vụ, đồng thời đưa ra các cơ chế giải quyết tích hợp mới cho các tranh chấp hình sự và dân sự về bản quyền, kết hợp với việc xử phạt của cơ quan chức năng để khắc phục những khó khăn trong các vụ án hình sự vi phạm bản quyền tác phẩm văn học mạng (Vương Nhược Uy, 2024).

Vấn đề vi phạm bản quyền tác phẩm văn học mạng Trung Quốc trở nên nổi cộm, việc bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của tác giả là điều cấp thiết. Từ việc phân tích thực trạng môi trường văn học mạng, tiến hành nghiên cứu các luật và quy định có liên quan, các nhà nghiên cứu có thể tìm ra những bất cập của pháp luật hiện hành và đưa ra những đề xuất giải pháp hoàn

thiện (Sử Tử Hiền, 2018). Để bảo vệ bản quyền của tác phẩm văn học mạng, Luật Bản quyền nên tập trung vào việc bảo vệ lợi ích của người nắm giữ bản quyền, tăng cường các biện pháp kỹ thuật bảo vệ bản quyền, tăng hình phạt đối với hành vi vi phạm, nâng cao nhận thức pháp luật của các chủ thể liên quan, từng bước hình thành văn hóa bản quyền trong toàn xã hội và thúc đẩy sự phát triển mạnh mẽ của văn học mạng Trung Quốc (Lý Lôi, 2021).

Văn học mạng Trung Quốc phát triển mạnh mẽ cùng với sự phát triển của công nghệ thông tin, lượng truy cập càng lớn thì khoản lợi nhuận thu được của tác giả văn học mạng càng cao. Do đó, việc vào vệ bản quyền tác phẩm văn học mạng cũng gặp nhiều khó khăn do: tác phẩm dễ bị xâm phạm bản quyền; khó thu thập bằng chứng chứng minh vi phạm; chi phí bảo vệ bản quyền cao; có sự thông đồng trá hình của các nền tảng trực tuyến; hệ thống pháp luật còn kẽ hở (Chung Viên Mai và cộng sự, 2019).

Vấn đề vi phạm bản quyền tác phẩm văn học mạng ngày càng trở nên nghiêm trọng, cùng với đó, vấn đề bảo vệ quyền lợi cho tác giả là hết sức cấp thiết. Thực tế cho thấy còn có một số vấn đề trong việc bảo vệ bản quyền tác phẩm văn học mạng Trung Quốc, các luật và quy định liên quan cần được hoàn thiện hơn nữa để bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của tác giả.

4. Mối quan hệ giữa tác giả và độc giả

Văn học mạng có tính tương tác cao. Tác giả văn học mạng giao tiếp với độc giả thông qua sách điện tử, tạp chí trực tuyến, cộng đồng trực tuyến, blog, diễn đàn, fanzines, trang web văn học, email và trang web tác phẩm cá nhân,... Tác giả văn học mạng nói chung, tác giả văn học mạng Trung Quốc nói riêng thường tương

tác với độc giả và chia sẻ tác phẩm của họ thông qua nhiều nền tảng trực tuyến khác nhau. Với các nền tảng trực tuyến này, tác giả có thể tương tác trực tiếp với độc giả và hiểu được những phản hồi của độc giả, từ đó hoàn thiện tác phẩm và đáp ứng tốt hơn nhu cầu của độc giả.

Giữa tác giả văn học mạng và độc giả tồn tại mối quan hệ giữa chủ thể sáng tác và chủ thể tiếp nhận, hay mối quan hệ “đầu bếp và thực khách”. Trong quá trình hình thành và phát triển văn học mạng, giữa tác giả và độc giả đã hình thành các mối quan hệ mới. Nhiều nghiên cứu cho thấy, các nền tảng trực tuyến, với tư cách là trung gian kỹ thuật và trung gian thể chế, định hình hiệu suất của những người tham gia trong lĩnh vực xuất bản trực tuyến và lập kế hoạch hiển thị các tác phẩm do các tác giả đã ký hợp đồng tạo ra. Theo hợp đồng, tác giả tương chừng như có quyền tự chủ cao trong quá trình lao động nhưng thực tế họ phải tuân theo kỷ luật kép bởi nền tảng văn học trực tuyến và độc giả. Sự độc đáo của văn học trực tuyến trong mối quan hệ giữa tác giả và độc giả chủ yếu thể hiện ở sự bình đẳng, tương tác hiệu quả (Dẫn theo: Trương Di Vũ, 2009).

Trong văn học mạng, “tác giả” với tư cách là nền tảng của sản xuất văn học đã có những thay đổi căn bản. Văn học mạng đã chuyển đổi từ trung tâm tìm hiểu xã hội và phản ánh cuộc sống thành một loại hình văn hóa cụ thể, không coi xã hội là trung tâm của văn hóa mà là một phần độc đáo và không thể thay thế của văn hóa (Trương Di Vũ, 2010).

Theo quy luật phát triển của xã hội tiêu dùng, dưới sự kiểm soát của thị trường, văn học mạng cũng bị ảnh hưởng trực tiếp hoặc gián tiếp. Ngày nay, tình hình văn hóa và các phương tiện truyền thông có

những thay đổi mới, văn học mạng Trung Quốc đã bước vào một “lĩnh vực văn học” hỗn tạp. Trong quá trình hình thành và phát triển, văn học mạng đã vô hình trung trở thành hàng hóa và tạo nên mối quan hệ mới giữa tác giả và độc giả (Giải Tân Kiên, 2022).

Trong văn học mạng, độc giả tác động trực tiếp đến ý tưởng của tác giả bằng cách tương tác với tác giả. Nhiều tác giả văn học mạng Trung Quốc rất coi trọng sự phản hồi, ý kiến của độc giả nên nhận xét của độc giả có tác động rất quan trọng đến tác giả. Độc giả thậm chí có thể đưa ra những ý tưởng viết khác với tác giả và phản đối hướng viết của tác giả. Việc tác giả thay đổi ý tưởng viết do ý kiến của độc giả không phải là hiếm. Theo nghĩa này, độc giả đã tham gia vào quá trình sáng tác. Nói cách khác, trong văn học mạng, ranh giới giữa tác giả và độc giả đôi khi bị mờ nhạt. Tác giả quan tâm đến những bình luận và thái độ của độc giả thông qua mạng Internet và tác giả cũng là một độc giả; độc giả tham gia vào sáng tác của tác giả thông qua Internet và ảnh hưởng đến ý tưởng sáng tác của tác giả (Trịnh Tôn Vinh, 2004).

5. Kết luận

Tác giả văn học mạng Trung Quốc phát triển ngày càng nhanh về số lượng, bắt nhịp cùng thời đại. Thành phần nhà văn mạng tương đối đa dạng, nhiều nhà văn sáng tác bán chuyên nghiệp hoặc không chuyên, họ làm việc trong nhiều ngành nghề, thuộc nhiều tầng lớp trong xã hội. Tác giả văn học mạng Trung Quốc đã làm phong phú thêm đời sống tinh thần và văn hóa của người dân. Các trang web văn học tạo điều kiện để tác giả văn học mạng góp phần trong lĩnh vực tư tưởng, từ đó đặt nền móng vững chắc cho sự phát triển của văn học mạng Trung Quốc □

Tài liệu tham khảo

1. Báo cáo sự phát triển của văn học mạng Hà Bắc (河北网络文学发展报告 (2021-2023)), <https://www.chinawriter.com.cn/n1/2024/0313/c404027-40194825.html>
2. Hạ Dĩnh (2022), “Việc loại trừ và quy định pháp lý về quyền tác giả trong việc hiện thực hóa giá trị bản quyền tác phẩm văn học trực tuyến”, Nghiên cứu Truyền thông mới, số 8 (10), tr. 1-6; 45 (夏颖, 网络文学版权价值变现中作者权利的边缘化及法律规制, 新媒体研究, 2022, 8 (10): 1-6; 45).
3. Chu Lệ Hà, Hoàng Vũ Tây (2021), “Nghiên cứu và đánh giá văn học mạng Trung Quốc: quyền tác giả, tác giả, thị trường phát triển”, Hồ sơ Hắc Long Giang, số 4, tr. 403-405 (周丽霞, 黄羽茜, 中国网络文学: 著作权、作者、市场发展研判, 黑龙江档案, 2021, (04), 403-405).
4. Sử Tử Hiên (2018), “Nghiên cứu vấn đề pháp luật của quyền tác giả văn học mạng”, *Triển lãm Pháp chế*, số 24, tr. 48-49 (史子轩, 网络文学著作权法律问题研究, 法制博览, 2018 (24): 48-49).
5. Lưu Sĩ Hiên, Lý Thú (2024), “Tình thế tiến thoái lưỡng nan thực tế về vi phạm bản quyền của tác phẩm văn học trực tuyến và việc cải thiện việc bảo vệ luật hình sự”, *Triển lãm Pháp chế*, số 21, tr. 79-81 (刘仕贤, 李趣, 网络文学作品著作权侵权的现实困境及刑法保护的完善, 法制博览, 2024 (21): 79-81).
6. Giải Tân Kiên (2022), “Bàn về mối quan hệ giữa tác giả với độc giả trong bối cảnh tiêu dùng - lấy văn học mạng làm ví dụ”, *Học báo Học viện Năng nguyện Sơn Tây*, số 35 (3), tr. 86-89 (解辛虔, 论消费背景下的作者与读

- 者关系 - 以网络文学为例, 山西能源学院学报, 2022, 35 (03): 86-89).
7. Lý Lôi (2021), “Nghiên cứu đặc điểm hành vi liên quan đến việc xâm phạm bản quyền tác giả của văn học mạng”, *Triển lãm Pháp chế*, số 2, tr. 47-48 (李蕾, 关于网络文学作品著作权的侵权行为特点的研究, 法制博览, 2021 (02): 47-48).
 8. Chung Viên Mai, Vương Đồng, Quách Học Tri, Dương Ngọc Lâm, An Tuệ Bản (2019), “Bước đầu bản về bảo hộ bản quyền tác giả của tác phẩm văn học mạng”, *Triển lãm Pháp lý*, số 35, tr. 40-41; 44 (钟园玫, 王炯, 郭学知, 杨玉麟, 安慧彬, 浅谈网络文学作品的著作权保护, 法制博览, 2019, (35): 40-41; 44).
 9. Nhóm nghiên cứu Viện Văn học - Viện Khoa học xã hội Trung Quốc (2022), “*Báo cáo nghiên cứu sự phát triển của văn học mạng Trung Quốc năm 2022*” (中国社会科学院文学研究所课题组, 2022中国网络文学发展研究报告, https://www.cssn.cn/wx/wx_xlzx/202304/t20230411_5619321.shtml).
 10. Nhóm nghiên cứu Viện Văn học - Viện Khoa học xã hội Trung Quốc (2023), *Báo cáo nghiên cứu về sự phát triển của văn học mạng Trung Quốc năm 2023* (中国社会科学院文学研究所课题, 2023年中国网络文学发展研究报告; 2024-02-26 来源: 中国社会科学网), https://www.cssn.cn/wx/wx_ttxw/202402/t20240226_5734785.shtml
 11. Mã Quý (2018), “Nhà văn mạng: sinh lực quân của thời đại tân sinh (thời đại văn học mới)”, *Báo Nhân dân*, số ra ngày 12/9 (马季, 网络作家: 新生代的生力军(文学新生代), 人民日报, 2018年09月12日).
 12. Vương Nhược Uy (2024), “Thực trạng vi phạm bản quyền tác phẩm văn học trực tuyến và đề xuất xử lý vụ án hình sự”, *Triển lãm Pháp chế*, số 1, tr. 145-147 (王若威, 网络文学作品著作权被侵权的现状和刑事案件办理建议, 法制博览, 2024 (01): 145-147).
 13. Trương Di Vũ (2009), “Sự thay đổi và tinh thần phát triển của văn học đương đại - lấy sự trỗi dậy của văn học mạng mà văn học thanh xuân làm ví dụ”, *Nghiên cứu và Tranh luận*, số 8, tr. 18 (张颐武: 《当下文学的转变与精神发展—以“网络文学”和“青春文学”的崛起为中心》, 《探索与争鸣》, 2009年第8期, 第18页).
 14. Trương Di Vũ (2010), “Hồi cố 10 năm: ý nghĩa của văn học thế kỷ mới”, *Tranh luận Văn nghệ*, số 2, tr. 18 (张颐武: 《回首十年: “新世纪文学”的意义》, 《文艺争鸣》, 2010年第2期, 第18页).